

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Matematika és Informatika
1.3 Intézet	Magyar Matematika és Informatika
1.4 Szakterület	Informatika
1.5 Képzési szint	Alap
1.6 Szak / Képesítés	Informatika

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Számítógépes csillagászat						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Szenkovits Ferenc, egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Szenkovits Ferenc, egyetemi docens						
2.4 Tanulmányi év	3	2.5 Félév	6	2.6 Értékelés módja	Kollokvium	2.7 Tantárgy típusa	Opcionális, kiegészítő

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	3	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	1
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	36	melyből: 3.5 előadás	24	3.6 szeminárium/labor	12
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					34
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					20
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					40
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					14
Vizsgák					6
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama					114
3.8 A félév össz-óraszama					150
3.9 Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	Nincsen
4.2 Kompetenciabeli	Az elemi geometria, vektorkalkulus, matematikai analízis, differenciálegyenletek, elemi fizika alapkompenciái

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	Táblával és video projektorral felszerelt előadó, csillagászati bemutató anyagok
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	Számítógépes terem, a gépeken a Matlab-bal, csillagvizsgáló, csillagászati bemutató anyagok

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	• A csillagászat alapfogalmainak ismerete és használata. • A csillagászat alaptételeinek ismerete és megfelelő használata. • Egyszerű csillagászati jelenségek magyarázata, matematikai modellezése. • Klasszikus csillagászati modellek tanulmányozása módszereinek ismerete és célszerű használata.
Transzverzális kompetenciák	• A fizikában előforduló problémák közül azok azonosítása, amelyek a csillagászat eszközeivel tanulmányozhatók. • A csillagászati problémák matematikai modelljeinek analitikus és számítógépes vizsgálata. • A csillagászati feladatok matematikai modellezésével kapott eredmények fizikai értelmezése, elemzése.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	• Modellezési, feladatmegoldói, csillagászati szövegértési készségek, jártasságok fejlesztése.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	• A csillagászat alapjainak megismerése, megértés, elsajátítása. • Betekintés a csillagászati jelenségek matematikai modellezésébe. • A csillagászatban használatos sajátos matematikai modellek tanulmányozási technikáinak elsajátítása. • A matematika csillagászatban való alkalmazásának az elsajátítása.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Koordináta-rendszerek: A naptár és a Julián-dátum; Ekliptikai és egyenlítői koordináták;	Előadás	[3], pp.: 7–20
2. Precesszió; Geocentrikus koordináták; A Nap pályája.	Előadás	[3], pp.: 21–34
3. Csillagidő és óraszög; Egyetemes idő és efemeriszidő.	Előadás	[3], pp.: 35–58
4. A kelés és nyugvás idejének kiszámítása: Horizontális koordináták; A Nap és a Hold; Parallaxis és refrakció; A kelés és nyugvás ideje.	Előadás	[3], pp.: 35–58
5. Űstökösök pályája: A pálya alakja és helyzete; Pozíció a pályán; A Kepler-egyenlet; Majdnem parabolikus pályák; Gauss-féle vektorok; A fény ideje	Előadás	[3], pp.: 59–82
6. Speciális perturbációk: Mozgásegyenletek; Bolygók koordinátái; Numerikus integráció; Oszkuláló elemek.	Előadás	[3], pp.: 83–106
7. Bolygók pályája: A Kepler-probléma sorfejtései; Perturbációs tagok; A sorok numerikus tanulmányozása; Látszólagos és asztrometriai koordináták.	Előadás	[3], pp.: 107–130
8. A bolygók fizikai efemeriszei: Forgás; Megvilágítási feltételek.	Előadás	[3], pp.: 131–150
9. A Hold pályája: A holdpálya általános leírása; A Brown-féle Hold-elmélet; A Csebysev-féle approximáció.	Előadás	[3], pp.: 151–172
10. Napfogyatkozások: Holdfázisok és a fogyatkozások; Egy fogyatkozás geometriája; Földrajzi koordináták és a Föld lapultsága; Egy fogyatkozás időtartama; Nap- és Hold koordináták; Helyi feltételek.	Előadás	[3], pp.: 173–198
11. Csillagfedések: Látszólagos helyzetek; Geocentrikus együttállás; A fundamentális sík; eltűnés és feltűnés.	Előadás	[3], pp.: 199–222
12. Pályameghatározás: Pályameghatározás két helyzetvektor alapján; Az egyszerűsített gauss-féle módszer; A teljes Gauss-féle módszer.	Előadás	[3], pp.: 123–150

Könyvészet		
1) BOULET, Dan L.: <i>Methods of orbit determination for the microcomputer</i> . Willmann-Bell, Richmond, 1991		
2) MARIK Miklós: <i>Csillagászat</i> , Akadémia Kiadó, Budapest, 1998.		
3) MONTENBURK, O., PFLEGER, T.: <i>Astronomy on the personal computer</i> , Springer, 2002.		
4) PAL, A., POP, V., URECHE, V.: <i>Astronomie, Culegere de probleme</i> , Presa Universitara clujeana, Cluj-Napoca, 1998		
5) PAL, A., URECHE, V.: <i>Astronomie</i> , Bucuresti, 1983.		
6) POP, V. POP, D.: <i>Trigonometrie plana si trigonometrie sferica</i> , Presa Universitara clujeana, Cluj-Napoca, 2003.		
7) SZENKOVITS Ferenc: <i>Bevezetés a csillagászatba</i> , Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 2007.		
8) URECHE, V.: <i>Universul Vol. I Astronomie</i> , Cluj-Napoca, 1982. <i>Universul Vol. II Astrofizica</i> , Cluj-Napoca, 1987.		

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Koordináta-rendszerek: A naptár és a Julián-dátum; Ekliptikai és egyenlítői koordináták;	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 7–20
2. Precesszió; Geocentrikus koordináták; A Nap pályája.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 21–34
3. Csillagidő és óraszög; Egyetemes idő és efemeriszidő.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 35–58
4. A kelés és nyugvás idejének kiszámítása: Horizontális koordináták; A Nap és a Hold; Parallaxis és refrakció; A kelés és nyugvás ideje.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 35–58
5. Űstökösök pályája: A pálya alakja és helyzete; Pozíció a pályán; A Kepler-egyenlet; Majdnem parabolikus pályák; Gauss-féle vektorok; A fény ideje	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 59–82
6. Speciális perturbációk: Mozgásegyenletek; Bolygók koordinátái; Numerikus integráció; Oszkuláló elemek.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 83–106
7. Bolygók pályája: A Kepler-probléma sorfejtései; Perturbációs tagok; A sorok numerikus tanulmányozása; Látszólagos és asztrometriai koordináták.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 107–130
8. A bolygók fizikai efemeriszzei: Forgás; Megvilágítási feltételek.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 131–150
9. A Hold pályája: A holdpálya általános leírása; A Brown-féle Hold-elmélet; A Csebysev-féle approximáció.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 151–172
10. Napfogyatkozások: Holdfázisok és a fogyatkozások; Egy fogyatkozás geometriája; Földrajzi koordináták és a Föld lapultsága; Egy fogyatkozás időtartama; Nap- és Hold koordináták; Helyi feltételek.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 173–198
11. Csillagfedések: Látszólagos helyzetek; Geocentrikus együttállás; A fundamentális sík; eltűnés és feltűnés.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 199–222
12. Pályameghatározás: Pályameghatározás két helyzetvektor alapján; Az egyszerűsített gauss-féle módszer; A teljes Gauss-féle módszer.	Számítógépes algoritmusok írása	[3], pp.: 123–150

Könyvészet		
1) CHIS, Gheorghe: <i>Csillagászat</i> , tankönyv a XII. osztály számára, magyarra fordította Pál Árpád, Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti.		
2) OPROIU, T., PÁL, Á., POP, V., URECHE, V.: <i>Astronomie, Culegere de exercitii, probleme si programe de calcul</i> , Ed. a II-a, Cluj-Napoca, 1989.		

9. A tantárgy tartalmának összhangba hozása az epiztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásaival.

• A tantárgy tartalma megegyezik az egyetemi oktatásban a fontosabb egyetemeken oktatott csillagászati alapok című bevezető tárgy hagyományos tartalmával.   • A tárgy keretében tekintettel vagyunk a számítógép használata nyújtotta lehetőségekre a csillagászati jelenségek vizsgálatában.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Alapfogalmak és alaptételek ismerete	Írásbeli teszt	50 %

10.5 Szeminárium / Labor	Feladatmegoldások helyessége	Rendszeresen beadott házi laborgyakorlatok	50 %
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
• A csillagászat legalapvetőbb fogalmainak, jelenségeinek és törvényeinek ismerete • Matematikai és számítógépes modellezési alapok csillagászati alkalmazásának ismerete			

Kitöltés dátuma

Előadás felelőse

Szeminárium felelőse

2016. április. 24.

.....

.....

Az intézeti jóváhagyás dátuma

Intézetigazgató,

.....

.....